II CONGRÉS DE CONSERVACIÓ DE LA NATURA

5, 6 I 7 D'OCTUBRE DE 2026

DE QUÈ VAM PARLAR?

CONNECTANT PERSONES PER CONSERVAR LA NATURA

Organitza:

XCN
XARXA PER A LA CONSERVACIÓ DE LA NATURA

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ **3**

RELATORIES

Conferència inagural Javier Peña **4**

BLOC 1: Millora de l'estat ecològic de les masses d'aigua continentals ... **5**

BLOC 2: Conservació litoral i marina **9**

BLOC 3: Foment de la biodiversitat en espais agrícoles **12**

BLOC 4: Promoció de la biodiversitat en ecosistemes urbans **16**

BLOC 5: Espais oberts i biodiversitat associada **20**

BLOC 6: Gestió forestal multifuncional **24**

Comunicacions curtes de projectes locals **28**

CONCLUSIONS: Reptes del tercer sector ambiental **29**

CONCLUSIONS: Debat final **30**

INTRODUCCIÓ

Del 5 al 7 d'octubre de 2026, Guardiola de Berguedà va acollir **la segona edició del Congrés de Conservació de la Natura, organitzat per la Xarxa per a la Conservació de la Natura (XCN).** Durant tres dies, **més de 200 persones** vinculades a entitats ambientals, centres de recerca, administracions i altres organitzacions del sector es van reunir per **compartir experiències, intercanviar coneixements i reflexionar sobre els principals reptes de la conservació i restauració de la biodiversitat a Catalunya.**

El congrés va combinar **ponències, presentacions de projectes, debats i espais de trobada** que van permetre conèixer iniciatives desenvolupades arreu del territori, contrastar diferents estratègies de conservació i identificar oportunitats de col·laboració.

Les sessions principals es van estructurar en sis blocs temàtics, dedicats a la **conservació dels ecosistemes aquàtics continentals, marins i litorals, agrícoles, urbans, espais oberts i forestals.** Cadascun va permetre aprofundir en els reptes específics d'aquests hàbitats, presentar experiències de restauració i gestió i debatre sobre les dificultats i oportunitats per millorar l'efectivitat de les actuacions.

Les sis **relatories** que es presenten a continuació recullen les principals experiències, reflexions i conclusions de cadascun dels blocs temàtics, amb l'objectiu de **compartir els aprenentatges del congrés i contribuir a avançar cap a una conservació de la natura més efectiva, col·laborativa i amb més capacitat d'incidència.**

Conferència inaugural: La tornada de l'abundància

Javier Peña, fundador de HOPE!, va inaugurar el congrés amb una ponència centrada en l'esperança activa, amb l'objectiu de **focalitzar en allò que és possible i en tot el que ja s'està fent**. En un escenari marcat per la crisi climàtica i la pèrdua de biodiversitat, va destacar la dificultat de sostenir l'energia i l'esperança davant de tants reptes. Per això, va defensar la necessitat de disposar d'un **referent positiu**, una mena d'«estrella polar enmig de la tempesta» que serveixi de guia per no perdre el nord davant la incertesa actual, i de mostrar les solucions reals que ja estan donant resultats per combatre el derrotisme i la sensació que tot està perdut.

Un dels conceptes destacats va ser la **síndrome de la referència canviant**, un fenomen pel qual cada generació percep l'estat degradat en què rep el medi ambient com si fos el punt de partida natural. Va remarcar la importància de rescatar el record de com eren els ecosistemes, no només per comprendre la magnitud de la pèrdua de biodiversitat, sinó també per visualitzar el que podem recuperar. En aquest sentit, va presentar diverses experiències de *rewilding*, restauració dels cicles de l'aigua i agricultura regenerativa que demostren la capacitat de resposta de la natura quan es recuperen les condicions ecològiques adequades.

Javier Peña va defensar la necessitat de reorientar el discurs tècnic cap a la **comunicació de beneficis socials i econòmics tangibles**, presentant les actuacions no només com a mesures de conservació biològica, sinó també com a **eines de protecció civil i resiliència econòmica**. Per exemple, la restauració d'un riu com una infraestructura natural de protecció davant de riuades i inundacions.

També va destacar la importància de **comunicar des de l'empatia** i connectar els objectius de conservació amb les necessitats de les comunitats locals, com la seguretat, la gestió dels recursos i la prosperitat del territori. Traduir les solucions tècniques en beneficis socials comprensibles i compartits pot contribuir a superar la polarització i generar aliances territorials.

La ponència va concloure amb la necessitat de **combatre el derrotisme**, donar visibilitat a les experiències que demostren que la restauració és possible i comunicar les solucions des d'una mirada positiva i empàtica, capaç de connectar la conservació de la natura amb el benestar de les persones.

BLOC 1: Millora de l'estat ecològic de les masses d'aigua continentals

Les intervencions del bloc van mostrar que millorar l'estat ecològic de rius, aiguamolls, basses i aqüífers exigeix combinar depuració restauració, biodiversitat i planificació a escala de paisatge. **No n'hi ha prou amb actuar sobre l'aigua; cal recuperar els processos ecològics i l'espai que els fa possibles.**

Hi van intervenir Víctor Matamoros (IDAEA-CSIC) i Albert Sorolla (Naturalea), Carles Palau (Viver Tres Turons), Gerard Martín (Societat Catalana d'Herpetologia), Anna Gallés (Fundació Andrena) i Santi Poch (Fundació Emys).

Contaminants emergents: depurar i, alhora, recuperar ecosistemes

Víctor Matamoros, investigador de l'IDAEA-CSIC, va obrir la sessió posant el focus en els contaminants emergents i els pesticides presents a les aigües superficials i subterrànies. Durant la ponència es va assenyalar que ja s'han identificat més de 700 substàncies emergents al medi aquàtic i que alguns compostos d'ús quotidià, com determinats fàrmacs, poden produir efectes sobre la fauna dels ecosistemes aquàtics. El nou marc europeu sobre el tractament de les aigües urbanes reforça, precisament, la necessitat d'abordar aquests contaminants amb tractaments cada vegada més avançats.

Els tractaments quaternaris basats en oxidació avançada, membranes o altres tecnologies poden contribuir a eliminar part d'aquests compostos. Matamoros, però, va posar sobre la taula el potencial de les solucions basades en la natura com a alternativa o complement: sistemes capaços de millorar la qualitat química de l'aigua i, simultàniament, generar hàbitat, incrementar la biodiversitat i afavorir comunitats microbianes pròpies d'ecosistemes aquàtics més funcionals.

Es van destacar els aiguamolls construïts d'Empuriabrava, on la qualitat de l'aigua a la sortida del sistema es va comparar favorablement amb la del riu Muga; els aiguamolls de flux horitzontal associats al Besòs; Can Cabanyes, a Granollers; una experiència d'aiguamoll de recàrrega a Tossa de Mar, i els filtres verds del Delta de l'Ebre, dissenyats per tractar part de l'escorrentia agrícola dels arrossars. En conjunt, els exemples reforcen una mateixa perspectiva: recuperar processos naturals pot ajudar a respondre a pressions noves, des dels pesticides fins als microplàstics o altres contaminants derivats de l'activitat humana.

L'escorrentia urbana, una contaminació poc visible

Albert Sorolla, de Naturalea, va centrar la seva intervenció en les aigües del primer escorrentiu: l'aigua de pluja que renta carrers, polígons i superfícies urbanitzades i que pot arribar als rius amb una càrrega elevada de contaminants. A Granollers, l'observació d'aquest fenomen va portar a experimentar amb sistemes de tractament que evitessin dependre exclusivament de bombeigs energèticament costosos.

La proposta va ser crear un sistema naturalitzat en diverses etapes: una primera bassa que recull i fa circular l'aigua, zones plantades, un filtre de graves i una bassa final de laminació. Els estudis presentats mostren una reducció important del nitrogen. Bona part d'aquesta recerca aplicada s'ha desenvolupat a través de l'Urban River Lab (2015-2026), on també s'estudia com reduir contaminants emergents amb solucions basades en la natura que requereixin menys superfície.

Del disseny de les basses a la restauració del paisatge

Flora aquàtica: diversitat funcional per a la restauració

Carles Palau, de Viver Tres Turons, va posar en valor la gran diversitat de plantes aquàtiques autòctones disponibles per als projectes de millora ambiental. Més enllà de seleccionar espècies per criteris ornamentals o de disponibilitat, va remarcar la importància de considerar-ne la forma de creixement i la diversitat estructural que poden aportar: espècies emergents, submergides i plantes adaptades a diferents graus d'inundació poden contribuir a generar hàbitats més complexos i funcionals.

També es va destacar que una part molt rellevant de la flora amenaçada està vinculada als ambients aquàtics o a sòls permanentment humits. La sessió va plantejar, per tant, l'oportunitat d'incorporar aquesta flora en els projectes de restauració quan sigui ecològicament adequat, fent que les actuacions de millora de l'aigua també puguin esdevenir una eina directa de conservació de flora.

Basses connectades per recuperar comunitats d'amfibis

Gerard Martín, de la Societat Catalana d'Herpetologia, va recordar la vulnerabilitat dels amfibis davant la degradació dels hàbitats i la desaparició de basses i punts d'aigua temporanis. La resposta no passa només per crear una bassa aïllada, sinó per construir xarxes de punts d'aigua connectats que ofereixin diferents condicions i permetin la dispersió de les espècies.

L'experiència de Llicorelles va servir per il·lustrar aquest enfocament. S'hi van crear 16 basses temporànies i se n'ha fet un seguiment mensual. Des del 2022, cinc espècies d'amfibis hi han arribat de manera natural: granota verda, granoteta de punts, gripau corredor, gripau comú i reineta. L'èxit de la restauració, va explicar, no s'hauria de valorar únicament per la presència puntual d'una espècie, sinó també per l'augment progressiu de la complexitat de la comunitat i per l'aparició d'espècies amb requeriments ecològics més exigents.

Eliminar nitrats a escala de paisatge

Anna Gallés, de la Fundació Andrena, va presentar el projecte d'ENEO3 i una pregunta de fons: pot el paisatge contribuir a resoldre la contaminació per nitrats? Segons les dades exposades a la sessió, més del 70% de les masses d'aigua subterrànies de Catalunya es troben en mal estat per nitrats, i en alguns punts se supera àmpliament el límit legal. Davant d'aquest repte, la proposta és identificar quines zones humides i quines configuracions del paisatge tenen més capacitat per eliminar nitrogen de les aigües subsuperficials.

El projecte treballa amb el concepte d'"unitat física mitigadora": una unitat de paisatge capaç d'eliminar nitrats. Mitjançant modelització, es simulen escenaris per identificar els espais on la restauració podria aportar més capacitat de depuració i recuperar funcions ecològiques a escala regional. La recerca es completa amb una dimensió d'incidència sociopolítica, orientada a connectar els resultats amb ajuts, instruments legals i polítiques públiques que permetin portar aquestes mesures al territori.

Conservar una zona humida vol dir mirar més enllà de la làmina d'aigua

Santi Poch, de la Fundació Emys, va insistir en la necessitat de superar la lògica d'actuar "bassa per bassa". Una zona humida pot semblar ben conservada i, tanmateix, no ser funcional per a amfibis, rèptils o altres grups si l'entorn immediat està degradat, fragmentat o sotmès a impactes que actuen a una escala superior.

Com a referència per a la conservació d'amfibis, va plantejar la necessitat de considerar com a mínim uns 300 metres més enllà del marge del punt d'aigua. Pensar en "paisatges d'estanys" permet diagnosticar millor els impactes, gestionar la conca de drenatge, reforçar la connectivitat i mantenir una major diversitat d'hàbitats aquàtics. La idea resumeix bona part del bloc: la mirada ha d'anar més enllà de l'aigua i incorporar el territori que l'alimenta, la connecta i la fa possible.

Una idea compartida

La recuperació de les masses d'aigua continentals no es pot abordar només com un problema de qualitat de l'aigua. Cal dissenyar amb biodiversitat, recuperar processos ecològics, planificar a escala de paisatge i de conca, garantir espai per a la dinàmica natural i construir una governança capaç de connectar tots els actors del territori.

Debat: quins objectius, quina escala i quina governança?

El debat final va abordar les dificultats de **compatibilitzar l'eficiència depuradora dels sistemes naturalitzats amb la conservació** dels hàbitats que s'hi desenvolupen. També es va remarcar que les tecnologies de tractament s'avaluen principalment pel seu rendiment, mentre que els **beneficis ecosistèmics sovint queden en segon terme**, malgrat que en alguns projectes la biodiversitat és precisament l'objectiu principal.

El cas del Delta del Llobregat va servir per evidenciar la necessitat **d'adaptar les actuacions a cada territori**, a partir de les dificultats per recuperar les poblacions d'amfibis en un entorn molt transformat. Es va remarcar que no n'hi ha prou amb crear noves basses, sinó que cal definir els objectius de conservació i **entendre les pressions del paisatge**. Aquesta reflexió també es va traslladar a la gestió d'espècies exòtiques, destacant que la seva eliminació pot afavorir la recuperació ecològica, però que l'objectiu ha de ser restaurar els processos de l'ecosistema, més enllà d'erradicar espècies concretes.

Una altra qüestió destacada va ser la necessitat de treballar amb una **perspectiva temporal i territorial més àmplia**. Es va recordar que problemes com la contaminació dels aqüífers són el resultat de processos acumulats durant dècades i que les actuacions han d'abordar les pressions a escala de conca, no només als trams finals. En aquest sentit, es van esmentar estudis en climes temperats que apunten que recuperar entre un 2 % i un 5 % de les aigües continentals pot contribuir a eliminar fins a un 30 % dels nitrats, evidenciant el potencial de les zones humides quan es planifiquen territorialment.

També es va reivindicar la necessitat de **donar més espai als ecosistemes aquàtics** perquè puguin recuperar les seves dinàmiques naturals. Les riuades i la mobilitat del llit requereixen espai, mentre que les actuacions de restauració sovint queden limitades a les ribes i condicionades per dificultats administratives per intervenir a les lleres.

Finalment, es va destacar la necessitat de models de governança que connectin els diferents actors de tota la conca, articulant la **col·laboració** entre entitats, administracions, empreses i comunitats locals perquè el coneixement ciutadà, la restauració i les decisions institucionals formin part d'una mateixa estratègia.

👉 **Consulta els PowerPoints de les ponències d'aquest bloc**

BLOC 2: Conservació litoral i marina

Les intervencions del bloc van mostrar que conservar els ecosistemes marins i litorals exigeix combinar coneixement científic, restauració ecològica i models de governança capaços d'implicar els diferents actors del territori. Una idea va travessar tota la sessió: el mar és un patrimoni compartit i la seva conservació depèn tant de les actuacions sobre els hàbitats com de la capacitat de construir acords i assumir responsabilitats col·lectives.

Hi van intervenir Aina Trias i Marina Pons de la Xarxa de Custòdia del Territori de les Illes Balears (ICTIB), Miquel Martí (Taula de Cogestió Marítima del Litoral del Baix Empordà) i Ramon Ferré (GEPEC-EdC)

ALAMAR: construir aliances per fer possible la custòdia marina

Es va iniciar amb la presentació d'ALAMAR, una aliança d'entitats i iniciatives de custòdia marina de les Illes Balears i les Canàries que busca reforçar la protecció i la gestió sostenible dels ecosistemes marins i litorals.

La ponència va posar de manifest les particularitats de la custòdia marina respecte de la terrestre. El medi marí és de domini públic i les competències de gestió estan repartides entre nombroses administracions i organismes: des de les reserves marines i els espais Natura 2000 fins a la pesca, els ports, la navegació o les activitats recreatives. Aquesta fragmentació dificulta establir acords de custòdia i coordinar les actuacions de conservació, especialment quan les administracions responsables no disposen de mecanismes efectius de col·laboració. Davant d'aquesta realitat, ALAMAR va néixer com una xarxa de suport mutu entre entitats dels dos arxipèlags, amb l'objectiu de compartir coneixements, recursos i metodologies, reforçar les capacitats de les organitzacions i incrementar la seva incidència en les polítiques públiques.

Més enllà de les actuacions de conservació, el projecte dona una gran importància a la construcció de confiança, la formació i la gestió dels conflictes entre els agents implicats. La proposta és avançar progressivament, consolidant petits acords i espais de col·laboració que permetin generar canvis més amplis en la manera de gestionar el medi marí.

Entre les experiències presentades es va destacar Salvem sa Badia de Portmany, una iniciativa ciutadana d'Eivissa que treballa per recuperar la salut ecològica de la badia de Sant Antoni mitjançant la ciència ciutadana, el seguiment de la qualitat de l'aigua, la sensibilització ambiental i el diàleg amb les administracions i el sector nàutic.

També es va donar a conèixer Arrels Marines, a Mallorca, que impulsa el Fòrum Talaia Nord, un espai de participació obert a la ciutadania i als diferents sectors implicats en la gestió del litoral de Pollença.

El que va mostrar que la custòdia marina també pot esdevenir una eina per connectar actors, compartir coneixement, generar confiança i influir en les decisions que condicionen la conservació del mar. En aquest sentit, ALAMAR reivindica el potencial de les aliances estables per superar les limitacions de les entitats individuals i avançar cap a una gestió més participativa i coordinada.

De la cogestió del litoral a la restauració dels ecosistemes marins

La Taula de Cogestió del Baix Empordà: aprendre a decidir conjuntament

Miquel Martí, secretari de la Taula de Cogestió Marítima del Litoral del Baix Empordà, va presentar un model de governança compartida que busca compatibilitzar la conservació de la natura amb els usos del litoral. La Taula actua sobre 1.833 hectàrees marines de la Xarxa Natura 2000, entre Palamós, Mont-ras, Palafrugell i Begur, i reuneix més de 70 agents dels sectors econòmics, la societat civil, la comunitat científica i les administracions.

Entre les fites assolides destaquen la millora de la coordinació municipal, la reducció dels concursos de pesca subaquàtica, els estudis de biodiversitat i freqüentació i les mesures per ordenar el fondeig. Tanmateix, la manca de recursos, la fragmentació administrativa i el caràcter poc vinculant dels acords dificulten transformar els consensos en actuacions efectives. L'experiència evidencia que la cogestió requereix temps, confiança i mecanismes que permetin convertir el diàleg en resultats concrets.

Escoltar la platja: restaurar dunes aprenent de les persones i dels processos naturals

Ramon Ferré, del GEPEC-EdC, va plantejar que abans d'intervenir en un ecosistema cal aprendre a escoltar les persones i la natura. Va explicar com les observacions d'una veïna van permetre modificar una actuació de restauració dunar per preservar espais interdunars que inicialment no s'havien tingut en compte. L'exemple va servir per reivindicar el valor del coneixement local i d'una participació ciutadana basada en el diàleg.

La ponència també va destacar la importància d'entendre els processos naturals abans d'actuar, com el paper de les restes marines en la formació de dunes, els requeriments de la fauna o la gestió d'espècies invasores. L'experiència evidencia que restaurar no sempre significa intervenir més, sinó observar, aprendre dels errors i adaptar les actuacions a les necessitats de cada ecosistema.

Debat: com es custodia un espai que és de tothom?

El debat final va aprofundir en la dificultat d'establir acords de custòdia en espais de domini públic, on les competències es troben repartides entre diferents administracions. Es va plantejar si la custòdia marina podia comportar una privatització d'aquests espais, aclarint que no es pretén transferir-ne la propietat, sinó **establir acords de col·laboració** entre administracions, entitats i usuaris per millorar-ne la la gestió. El que va evidenciar la necessitat d'avançar cap al paper de les **entitats ambientals com a facilitadores** de la col·laboració entre els diferents actors.

La governança compartida també va centrar el debat a partir de l'experiència del Baix Empordà. Es va plantejar si treballar en un territori més reduït facilitaria la presa de decisions i la resolució de conflictes. Miquel Martí va defensar que la dificultat no depèn tant de les dimensions de l'espai com de la **diversitat d'interessos i de la cultura de participació**. Fins i tot en àmbits petits poden aparèixer conflictes, mentre que una representació més àmplia pot ajudar a construir decisions més legítimes. El repte no és eliminar les discrepàncies, sinó disposar d'espais on es puguin expressar i gestionar, treballant per objectius compartits.
Una altra reflexió va ser la importància d'incorporar l'escolta activa i la **participació ciutadana** des de les primeres fases dels projectes. Les experiències d'ALAMAR i del GEPEC-EdC van mostrar que el coneixement local pot contribuir a detectar problemes, revisar decisions i millorar les actuacions. En aquest sentit, la sensibilització no s'hauria de limitar a transmetre informació, sinó que hauria de generar espais de diàleg on les persones puguin aportar observacions i implicar-se en la conservació.

També es va posar en valor la necessitat de **prioritzar la conservació preventiva**. Les experiències de restauració de dunes, praderies marines i boscos de macroalgues van evidenciar que **intervenir sobre un ecosistema degradat no sempre garanteix recuperar-ne la funcionalitat**. Abans de restaurar, cal identificar les causes de la degradació, reduir les pressions i valorar si és possible afavorir la recuperació natural. Quan la intervenció activa és necessària, el **seguiment científic** resulta imprescindible per comprovar-ne l'efectivitat.

Finalment, les ponències van mostrar que tant els processos ecològics com els de construcció d'aliances necessiten **temps**. La restauració d'un hàbitat, la consolidació d'una taula de cogestió o l'establiment d'acords entre agents diversos difícilment es poden completar dins la durada habitual d'un projecte subvencionat. Garantir recursos, estructures de coordinació i mecanismes de seguiment a llarg termini és, per tant, essencial per donar continuïtat als resultats.

Una idea compartida

La conservació dels ecosistemes marins i litorals no es pot abordar només a través d'actuacions puntuals de restauració. Conservar el mar, com a patrimoni compartit, exigeix també aprendre a gestionar-lo col·lectivament.

👉 **Consulta els PowerPoints de les ponències d'aquest bloc**

BLOC 3: Foment de la biodiversitat en espais agrícoles

Les intervencions del bloc van mostrar que la conservació de la biodiversitat i la producció agrària poden reforçar-se mútuament. Els sistemes agroforestals, el control natural de plagues o la restauració d'hàbitats per a pol·linitzadors són exemples de com la biodiversitat pot contribuir a millorar la resiliència i la sostenibilitat de les explotacions.

Hi van intervenir Jaime Coello (CTFC), Jordi Baucells (Grup de Naturalistes d'Osona), Xavier Puig (Museu de Ciències Naturals de Granollers, Centre Tecnològic BETA i grup BiBIO), Anselm Rodrigo (UAB-CREAF) i Jordi Domingo (Fundación Global Nature).

LIFE AgroForAdapt: integrar arbres, cultius i ramaderia per adaptar-se al canvi climàtic

Jaime Coello, del Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya (CTFC), va obrir la sessió presentant els resultats del projecte LIFE AgroForAdapt (2021-2026), que promou els sistemes agroforestals mediterranis com una eina per millorar la resiliència de les explotacions agràries davant del canvi climàtic.

Aquests sistemes combinen arbres o arbustos amb cultius agrícoles, en els anomenats sistemes silvoarables, o amb activitats ramaderes, en els sistemes silvopastorals. Aquesta integració permet diversificar la producció i les fonts d'ingressos, millorar les condicions del sòl i de l'aigua i reduir la vulnerabilitat davant de la sequera, les temperatures extremes i els incendis forestals.

Durant els cinc anys del projecte s'ha fet el seguiment de 75 sistemes agroforestals demostratius, que ocupen unes 850 hectàrees, i s'ha promogut la replicació de 298 sistemes addicionals, amb més de 3.200 hectàrees. Aquestes experiències han permès estudiar els beneficis i les limitacions dels diferents models en condicions mediterrànies.

Els resultats mostren que, en els sistemes silvoarables, un ombreig moderat pot ajudar a mantenir el rendiment dels cultius i, en alguns casos, millorar-ne la qualitat. Tanmateix, un excés d'ombra pot reduir la productivitat, fet que evidencia la importància del disseny i de la gestió dels arbres. En els sistemes silvopastorals s'han observat millores en l'estructura forestal i en la disponibilitat de recursos farratgers, així com una menor vulnerabilitat als incendis, tot i que els efectes sobre la biodiversitat són més variables.

Coello també va presentar diverses eines desenvolupades per facilitar la planificació i implantació d'aquests sistemes, des de manuals tècnics i instruments de priorització territorial fins a iniciatives per promoure l'associacionisme i la comercialització dels productes agroforestals. La ponència va evidenciar que l'agroforesteria pot generar beneficis ambientals i productius, però no existeix un únic model vàlid per a totes les explotacions. La gestió de l'ombra, la mecanització i la viabilitat econòmica continuen sent reptes importants per estendre'n l'aplicació.

De la conservació de la fauna als serveis ecosistèmics agraris

Blackrats: controlar els rosegadors sense perjudicar la fauna protegida

Jordi Baucells, del Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN), va presentar el projecte Blackrats, que busca alternatives als raticides anticoagulants per reduir-ne l'impacte sobre la fauna protegida. El seguiment de ducs (Bubo bubo) amb GPS i diversos estudis toxicològics van evidenciar els efectes de la intoxicació secundària sobre els rapinyaires i altres depredadors que s'alimenten de rosegadors enverinats.

El projecte ha testat l'ús del colecalciferol en nou explotacions ramaderes d'Osona i les comarques gironines, amb resultats prometedors i costos relativament similars als tractaments convencionals. L'experiència va remarcar que cal combinar alternatives menys perjudicials amb mesures preventives i una gestió adequada de les explotacions, traslladant els resultats a les pràctiques i la normativa de control de plagues.

Els ratpenats com a aliats en el control de plagues agrícoles

Xavier Puig, del Museu de Ciències Naturals de Granollers, va presentar el potencial dels ratpenats com a agents de control natural de plagues agrícoles. A Catalunya hi viuen prop de trenta espècies, moltes de les quals s'alimenten d'insectes. En un estudi desenvolupat en vinyes, l'afectació del raïm va passar del 59 % sense accés de ratpenats al 35 % en presència d'aquests animals, evidenciant els beneficis de conservar aquesta fauna.

Per afavorir-ne la presència, es va destacar la importància de mantenir paisatges heterogenis, preservar marges i vegetació natural, garantir punts d'aigua i refugis i reduir l'ús de fitosanitaris. La ponència va remarcar la necessitat de quantificar l'estalvi econòmic del control natural de plagues per demostrar-ne el valor als productors i facilitar l'adopció de mesures favorables a la biodiversitat.

RestPoll: recuperar els pol·linitzadors als camps de pomeres

Anselm Rodrigo, investigador de la UAB i el CREAF, va presentar el projecte europeu RestPoll, orientat a restaurar els hàbitats dels pol·linitzadors silvestres i millorar la pol·linització agrícola. A Catalunya, el projecte treballa en vint camps de pomeres de Lleida i Girona, on s'avaluen els efectes de diferents actuacions sobre els pol·linitzadors i la producció, en col·laboració amb agricultors, tècnics i centres de recerca.

Les actuacions busquen incrementar els recursos florals, afavorir la nidificació i reduir l'exposició a productes tòxics. Es va remarcar que abans de crear nous hàbitats cal preservar els existents i millorar-ne la gestió, per exemple reduint la freqüència de sega. Els primers resultats mostren una major riquesa i abundància de pol·linitzadors, mentre s'estudia el seu efecte sobre el quallat i la qualitat de la fruita.

Mesurar la biodiversitat per demostrar els beneficis de l'agricultura sostenible

Jordi Domingo, de la Fundación Global Nature, va presentar una metodologia per avaluar els efectes de les pràctiques agràries sobre la biodiversitat, partint d'una idea central: allò que no es mesura, no es pot demostrar. El sistema utilitza indicadors de biodiversitat funcional que inclouen flora, invertebrats del sòl, invertebrats de superfície i vertebrats, permetent comparar els resultats abans i després de les intervencions.

Entre els exemples presentats destaca una experiència de pasturatge a Extremadura, amb un increment de la biodiversitat de l'11 %, i un projecte de cereals a Espanya i Portugal, amb reduccions del 32 % en fertilitzants minerals i del 47,82 % en emissions de gasos amb efecte d'hivernacle. La ponència va remarcar que quantificar els beneficis ambientals i productius és essencial per generar confiança, orientar la gestió i mobilitzar finançament.

Una idea compartida

La conservació de la biodiversitat en els espais agrícoles no s'ha d'entendre com una limitació a l'activitat productiva, sinó com una oportunitat per fer-la més sostenible i resilient. Cal avançar de les experiències pilot cap a models de gestió viables i replicables, mesurant què funciona, en quines condicions i amb quin retorn per als productors. Per aconseguir-ho, és imprescindible connectar el coneixement científic amb la realitat del sector primari, treballar a escala de paisatge i construir aliances que permetin integrar la biodiversitat en la gestió quotidiana dels nostres paisatges agrícoles.

Debat: com passar de l'experimentació a la pràctica agrària?

El debat final va aprofundir en una de les principals dificultats compartides: com aconseguir que les pràctiques favorables a la biodiversitat s'incorporin de manera generalitzada a les explotacions agràries? Una de les reflexions més destacades va ser que el **sector primari necessita dades concretes sobre productivitat, costos i retorn econòmic**, més enllà dels beneficis ambientals, així com evidències locals i assessorament per reduir la incertesa que comporta introduir canvis en la gestió.

En aquest sentit, es va reivindicar el paper de les **finques demostratives** i dels productors pioners com a eines per generar confiança. Visitar explotacions que ja apliquen aquestes pràctiques i conèixer els resultats directament d'altres agricultors pot facilitar-ne l'adopció. També es va remarcar la importància de compartir tant les experiències que funcionen com les que no han donat els resultats esperats, per generar aprenentatges realistes i adaptats a cada context.

També es van abordar les possibles interaccions entre les mesures de conservació. Es va plantejar si afavorir els ratpenats podia afectar altres insectes beneficiosos utilitzats en el control biològic de plagues. Les respostes van destacar que molts pol·linitzadors són diürns i no coincideixen amb l'activitat dels ratpenats, i que aquests tendeixen a alimentar-se dels insectes més abundants.
També es van discutir les possibles interaccions entre les abelles de la mel i els pol·linitzadors silvestres, especialment les abelles solitàries. Es va assenyalar que els efectes depenen de factors com l'abundància d'individus i la disponibilitat de recursos florals, i que cal continuar estudiant les possibles competències i la transmissió de patògens. Aquestes qüestions van evidenciar que la biodiversitat agrícola funciona com una xarxa d'interaccions, i que **les actuacions s'han de valorar tenint en compte el conjunt de l'ecosistema**.

Aquesta mirada també es va traslladar a l'escala territorial. Es va remarcar que algunes mesures poden **generar més beneficis quan es coordinen entre diverses finques**, afavorint la connectivitat ecològica i la conservació dels hàbitats. En aquest sentit, es va plantejar crear **xarxes de finques demostratives i espais de referència** en diferents territoris de Catalunya per compartir coneixement i concentrar els esforços allà on puguin tenir més impacte.

Finalment, es va posar sobre la taula la necessitat de **reforçar la col·laboració** entre el sector primari, les entitats ambientals, els centres de recerca, les administracions i les empreses. Les dades generades pels projectes no haurien de quedar limitades a l'àmbit científic, sinó que han de contribuir a orientar les polítiques agràries, els instruments de planificació i els mecanismes de finançament.

👉 **Consulta els PowerPoints de les ponències d'aquest bloc**

BLOC 4: Promoció de la biodiversitat en ecosistemes urbans

Les intervencions del bloc van mostrar que renaturalitzar les ciutats va molt més enllà d'incrementar la superfície verda. Implica recuperar hàbitats i processos ecològics, millorar la connectivitat i adaptar els espais urbans als efectes del canvi climàtic. Una idea va travessar tota la sessió: la natura ha de deixar de ser un element ornamental per esdevenir una part essencial de la planificació, la gestió i la vida quotidiana.

Hi van intervenir Xavi Romero (Consorci Besòs Tordera), Júlia Moya (SEO/BirdLife), Sergi Garcia (Galanthus), Esther Fanlo (Ajuntament de Lleida) i Patricia García (AMB).

Renaturalitzar el riu Congost: de la degradació a la recuperació ecològica

Xavi Romero, responsable de medi fluvial del Consorci Besòs Tordera, va obrir la sessió presentant la recuperació del riu Congost al seu pas per Granollers, un exemple de com un espai fluvial degradat pot recuperar les seves funcions ecològiques i esdevenir un element clau de la infraestructura verda urbana. Davant dels riscos ambientals que afronten les ciutats, com les inundacions, l'increment de les temperatures i la pèrdua de biodiversitat, va defensar la necessitat d'aplicar solucions basades en la natura i integrar la conservació dels ecosistemes, la gestió de l'aigua i la planificació urbanística, reforçant la protecció dels espais naturals urbans i periurbans.

La història del Congost il·lustra aquest canvi de mirada. Després de dècades de degradació per l'expansió urbana i industrial, als anys noranta es van iniciar les primeres actuacions de recuperació. El projecte d'enjardinament de 1994, malmès per una crescuda, va evidenciar que un riu no es pot gestionar com un jardí, sinó que cal respectar-ne la dinàmica natural.

Amb el canvi de segle es va impulsar una restauració ecològica més ambiciosa, amb actuacions com l'aiguamoll de Can Cabanyes, iniciat el 2002, o el parc del Falgar, a les Franqueses del Vallès. Aquests projectes van contribuir a recuperar hàbitats, millorar la qualitat ambiental i transformar el riu en un corredor ecològic i social. Posteriorment, iniciatives com LIFE Alnus van permetre avançar en la recuperació de la vegetació de ribera i la connectivitat fluvial.

Més recentment, el projecte Connecta Congost Natura 2025 (COCONAT25) ha fet un pas més en la renaturalització de Granollers, amb l'objectiu de reconnectar el riu, el parc fluvial i la ciutat.

Les actuacions inclouen la retirada de formigó i altres infraestructures, l'eliminació de canyes invasores, la recuperació d'espai per a la dinàmica fluvial, la implantació de sistemes urbans de drenatge sostenible i la creació de nous espais verds.

Aquestes mesures busquen afavorir la biodiversitat i millorar la resposta davant de pluges intenses. L'experiència va mostrar que la renaturalització urbana requereix voluntat política, planificació i continuïtat, així com una nova manera d'entendre i gestionar els espais públics.

Dels patis escolars a la infraestructura verda metropolitana

Renaturalitzar patis escolars: transformar els espais i la manera de viure'ls

Júlia Moya, de SEO/BirdLife, va presentar el projecte europeu CARDIMED, que promou la renaturalització dels patis escolars per adaptar-los al canvi climàtic. En els centres estudiats es van registrar temperatures superficials radiants superiors als 45 °C i percentatges d'impermeabilització de fins al 74,6 %, evidenciant la manca d'ombra, vegetació i espais de contacte amb la natura.

Per abordar aquesta situació, s'ha desenvolupat una metodologia d'autodiagnosi integral que combina mesures de temperatura, indicadors ecològics i anàlisi social per definir actuacions adaptades a cada centre. La ponència va remarcar que renaturalitzar implica també transformar l'ús dels patis, implicant la comunitat educativa i l'alumnat en les decisions per crear espais més saludables, equitatius i connectats amb la natura.

Arquitectura i fauna urbana: fer compatibles els edificis i la biodiversitat

Sergi Garcia, de Galanthus, va abordar els reptes de conservar la fauna protegida que utilitza els edificis per nidificar o refugiar-se, com els falciots, les orenetes i els ballesters. Les rehabilitacions i reformes poden destruir aquests hàbitats, fet que evidencia que la conservació no pot dependre únicament de la sensibilitat individual, sinó que necessita mecanismes de protecció.

A partir de projectes desenvolupats a Barcelona, com la conservació del falcó pelegrí i el seguiment de les orenetes, Galanthus ha contribuït a cartografiar edificis amb fauna protegida i desenvolupar protocols i solucions arquitectòniques per preservar-la. La ponència va reivindicar incorporar criteris de biodiversitat a la normativa i als processos constructius, així com impulsar ajuts per facilitar la instal·lació de nius i refugis.

Lleida: renaturalitzar la ciutat i recuperar el contacte quotidià amb la natura

Esther Fanlo, de l'Ajuntament de Lleida, va presentar l'experiència de renaturalització urbana de la ciutat, destacant el valor dels espais verds de proximitat per a la biodiversitat i el benestar. A partir del concepte de la piràmide de la natura, va reivindicar la importància del contacte quotidià amb parcs, jardins i altres espais naturals urbans, més enllà dels grans espais protegits.

La ponència va remarcar que renaturalitzar no és el mateix que enjardinar, sinó afavorir la vegetació autòctona, diversificar els hàbitats i recuperar processos naturals. Aquest canvi pot generar reticències socials, fet que exigeix comunicació i participació ciutadana. Entre les iniciatives presentades destaquen les activitats amb escoles, les plantacions populars, els espais de biodiversitat a les places i les xarxes de balcons verds.

Salvar la natura de proximitat: el repte de la metròpolis

Patricia García, de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), va presentar els reptes de conservar la biodiversitat en un territori amb més de tres milions d'habitants. El 52 % de la superfície metropolitana correspon a espais oberts i el 71 % forma part de la infraestructura verda, que inclou Collserola, els corredors fluvials del Besòs i el Llobregat i els espais agraris, sotmesos a una elevada pressió urbana.

L'AMB impulsa actuacions de restauració fluvial, naturalització de làmines d'aigua, creació de refugis per a la fauna i jardineria favorable a la biodiversitat, com la reducció de segues i l'ús d'espècies mediterrànies. La ponència va destacar la necessitat de preservar espais de tranquil·litat per a la fauna i reforçar l'educació ambiental, prioritzant la qualitat ecològica i la connectivitat dels espais verds per sobre de la seva superfície.

Una idea compartida

La renaturalització urbana no es pot limitar a incrementar la superfície verda o executar actuacions puntuals. Cal recuperar processos ecològics, integrar la biodiversitat en la planificació urbana i implicar la ciutadania en la transformació dels espais. El repte és avançar cap a ciutats que no només incorporin més natura, sinó que aprenguin a conviure-hi, gestionar-la i protegir-la, per construir entorns més resilients, saludables i biodiversos.

Debat: com integrar la biodiversitat en les decisions urbanes?

El debat final va aprofundir en com aconseguir que la renaturalització deixi de ser un conjunt de projectes puntuals i passi a formar part de la planificació i gestió habitual de les ciutats, destacant la necessitat de **reforçar el compromís polític i la coordinació entre administracions**. Les intervencions van evidenciar que els projectes sovint topen amb prioritats diferents entre els responsables d'urbanisme, gestió de l'aigua, espais verds i biodiversitat, i que la voluntat dels ajuntaments i el treball transversal són determinants per fer possibles aquestes transformacions.

També es va plantejar fins a quin punt els instruments de planificació i les regulacions actuals són suficients per evitar la pèrdua d'hàbitats i garantir la continuïtat de les actuacions. Al mateix temps, es va reivindicar la necessitat de fer complir les normes existents i **d'incorporar criteris de biodiversitat en les decisions urbanístiques**, les rehabilitacions d'edificis i la gestió dels espais públics.

Un altre dels temes centrals va ser la dificultat d'aconseguir una **bona acceptació social de la renaturalització**, ja que encara persisteix una percepció que associa els espais verds ben gestionats amb entorns nets i amb poca vegetació espontània. Aquesta visió pot generar resistències davant d'actuacions com la recuperació de vegetació de ribera o la naturalització dels parcs. Per això, es va remarcar la necessitat d'explicar que **un espai naturalitzat no és un espai abandonat**, sinó un ecosistema que requereix una gestió diferent.

La **participació ciutadana** també va ocupar un lloc destacat. A partir de les experiències d'horts urbans, gestió d'escocells, restauració de rius i renaturalització de patis escolars, es va defensar la importància d'anar més enllà dels processos informatius i facilitar la implicació directa de les persones. En el cas dels centres educatius, es va remarcar especialment la necessitat que els infants i la comunitat educativa participin en decisions reals sobre els espais que utilitzen, reforçant el sentiment de pertinença i el vincle amb la natura.

Finalment, el debat va plantejar una reflexió de fons: **fins a quin punt els projectes de renaturalització poden compensar la pèrdua de natura que continua produint-se a les ciutats?** Les intervencions van evidenciar que, malgrat els avenços en la restauració de rius, la millora dels parcs i altres actuacions urbanes, aquestes mesures no sempre són suficients per contrarestar la degradació i desaparició d'hàbitats. Per aquest motiu, es va reivindicar la necessitat d'anar més enllà dels projectes individuals i prioritzar la conservació dels espais naturals existents, incorporant la biodiversitat en les decisions que condicionen el desenvolupament urbà. No es tracta únicament d'afegir vegetació, sinó de **recuperar processos ecològics**, garantir la connectivitat entre hàbitats i reconèixer el valor de la natura.

👉 **Consulta els PowerPoints de les ponències d'aquest bloc**

BLOC 5: Espais oberts i biodiversitat associada

Les intervencions del bloc van mostrar que conservar els prats i altres espais oberts requereix una gestió activa que permeti mantenir la biodiversitat associada a aquests hàbitats. L'abandonament de les activitats agràries tradicionals i la intensificació de la producció han provocat una regressió important dels prats seminaturals, especialment valuosos per la seva riquesa florística i de pol·linitzadors.

Hi van intervenir Guillem Mas (Paisatges Vius), Andreu Ubach (Museu de Ciències Naturals de Granollers), Carme Casas (Centre Tecnològic BETA), Ismael Beniteb (Associació l'Aube), Sara Sánchez (Consorci de l'Alta Garrotxa) i Noémie Videau (Conservatoire d'espaces naturels d'Occitanie).

Prats Vius: recuperar la biodiversitat dels prats seminaturals

Guillem Mas, president de Paisatges Vius, va obrir la sessió presentant el projecte Prats Vius, dedicat a conservar i restaurar prats seminaturals de Catalunya mitjançant acords de custòdia i tècniques de gestió favorables a la biodiversitat. Mas va diferenciar els conreus farratgers, dominats per poques espècies vegetals, dels prats seminaturals, caracteritzats per una elevada diversitat de plantes espontànies, que depenen de la sega i la pastura per mantenir-se i han experimentat una regressió important per l'abandonament agrari i la intensificació dels usos del sòl.

El projecte busca conservar una mostra representativa dels millors prats seminaturals de Catalunya, recuperar o millorar 50 hectàrees de prats degradats i establir un model de gestió que en garanteixi la continuïtat. Actualment compta amb més de 70 hectàrees en custòdia, de les quals més de 30 són prats donadors, que proporcionen llavors autòctones, i més de 20 són prats receptors, on s'assagen diferents tècniques de restauració.

La ponència va presentar diferents tècniques de recuperació i enriquiment dels prats, adaptades a l'estat ecològic de cada espai, com l'eliminació de vegetació llenyosa, la preparació del sòl, el trasplantament de plàntules, l'escampada d'herba verda o seca i la sembra de llavors de prats ben conservats. Mas va remarcar que no existeix una única tècnica vàlida per a tots els prats i va identificar com un dels principals obstacles la manca de llavors autòctones certificades a Catalunya.

Pel que fa al manteniment, es va destacar la necessitat d'adaptar la sega i la pastura als objectius de conservació, prioritzant la biodiversitat per davant de la producció farratgera.

Entre les mesures destaquen la sega tardana, que afavoreix la floració i la producció de llavors, i la sega rotatòria, que manté refugis per als invertebrats, sempre tenint en compte els requeriments d'espècies amenaçades com la formiguera petita o la donzella de la bistorta.

Finalment, es va insistir que l'èxit de la restauració depèn tant de les actuacions inicials com del manteniment i el seguiment posterior, motiu pel qual el projecte incorpora seguiments de flora i papallones per avaluar l'evolució dels prats i adaptar-ne la gestió. L'experiència evidencia la importància de treballar amb propietaris i ramaders i de reconèixer el valor ecològic d'aquests hàbitats més enllà de la seva rendibilitat productiva.

Del seguiment de la biodiversitat a la gestió del paisatge

Gestió activa per revertir el declivi de les papallones

Andreu Ubach, del Museu de Ciències Naturals de Granollers, va presentar els resultats del programa de seguiment de papallones de Catalunya (CBMS), que acumula més de trenta anys de dades gràcies a una extensa xarxa de voluntariat. El seguiment evidencia una regressió important de nombroses espècies, especialment les vinculades als espais oberts, i destaca el valor de les papallones com a bioindicadores de l'estat dels ecosistemes.

A Vallforners, al Montseny, s'han registrat 94 espècies, de les quals 12 han desaparegut de l'itinerari i 12 més es troben en regressió. En canvi, al Coll d'Estenalles, actuacions com la sega rotatòria i la gestió del matollar han afavorit les papallones de prat. L'experiència destaca la importància de transformar les dades científiques en actuacions concretes de conservació.

Com sabem si un prat està ben conservat?

Carme Casas, del Centre Tecnològic BETA de la UVic-UCC, va presentar un protocol desenvolupat amb el Grup de Naturalistes d'Osona i Aprèn Serveis Ambientals per avaluar l'estat ecològic dels prats. La metodologia consisteix a recórrer un transsecte dividit en tres trams i identificar plantes indicadores, permetent classificar l'estat de conservació com a bo, regular o deficient sense necessitat de coneixements botànics especialitzats.

El protocol s'ha adaptat a prats de muntanya mitjana, subalpins i de l'Alt Pirineu. Al Parc del Castell de Montesquiu, la restauració amb llavors de prats de dall ben conservats va obtenir millors resultats ecològics que una pastura ressembrada amb llavors comercials. L'experiència evidencia la importància de disposar d'indicadors senzills i estandarditzats per avaluar la restauració i implicar propietaris i gestors.

Mosaics Agroforestals Vius: recuperar el paisatge i dinamitzar el territori

Ismael Beniteb, de l'Associació l'Aube, va presentar el projecte Mosaics Agroforestals Vius, una iniciativa de regeneració territorial a les Terres de l'Ebre que busca recuperar espais oberts, millorar la biodiversitat i prevenir incendis. Davant de l'abandonament agrari i l'homogeneïtzació del paisatge, el projecte impulsa actuacions mitjançant acords de custòdia i la col·laboració amb propietaris i agents locals.

La iniciativa combina cinc línies de treball: diagnosi territorial, digitalització, gestió agroforestal, bioeconomia i formació. Entre les actuacions destaquen la recuperació d'espais oberts, el foment de la ramaderia extensiva, inclosa la cabra blanca de Rasquera, i l'aprofitament de la biomassa. L'experiència mostra que conservar el mosaic agroforestal també pot generar oportunitats econòmiques i reforçar la resiliència del territori.

Alta Garrotxa: de recuperar pastures a planificar el paisatge

Sara Sánchez, directora del Consorci de l'Alta Garrotxa, va presentar l'evolució de les actuacions de recuperació d'espais oberts davant de l'expansió forestal provocada per l'abandonament agrari. Des del 2009, el Consorci treballa amb ramaders i propietaris mitjançant al voltant de 50 acords de custòdia, recuperant pastures i millorant abeuradors, camins ramaders i altres infraestructures.

Aquestes actuacions s'han integrat en el Pla de protecció del medi natural i del paisatge de l'Alta Garrotxa, que combina espais de lliure evolució amb zones de gestió activa. La ponència va destacar la ramaderia extensiva com a eina de conservació del paisatge i la necessitat de reconèixer els serveis ecosistèmics que genera per garantir el manteniment dels espais oberts a llarg termini.

Llavors silvestres locals: un recurs essencial per restaurar prats naturals

Noémie Videau, del Conservatoire d'espaces naturels d'Occitanie, va presentar virtualment els projectes LIFE Biodiv'Paysanne i Interreg Sudoe FLoRE, centrats en l'ús de llavors silvestres autòctones i de procedència local per restaurar prats naturals i recuperar-ne la diversitat florística.

La ponència va explicar les principals fases del procés, des de la caracterització dels espais i la recol·lecció de llavors en prats donadors fins al seu assecat, neteja, emmagatzematge i sembra. També va destacar la necessitat de consolidar un sector de producció i comercialització de llavors silvestres locals, amb infraestructures, coneixement tècnic i col·laboració entre agents, per facilitar la restauració ecològica a una escala més àmplia.

Debat: com garantir la restauració i la conservació?

El debat final va aprofundir en els principals reptes per a la conservació dels espais oberts, especialment la **manca de llavors autòctones d'origen local** per restaurar prats. Es va remarcar que Catalunya encara no disposa d'una oferta consolidada de llavors certificades de prats autòctons, el que dificulta les actuacions de restauració i afavoreix l'ús de barreges comercials que no sempre s'adapten a les característiques ecològiques del territori.

També es va destacar la necessitat **d'ampliar el coneixement sobre els prats mediterranis secs, especialment els del sud de Catalunya**. Bona part dels protocols d'avaluació i de les experiències de restauració s'han desenvolupat en prats de muntanya mitjana i alta, mentre que els hàbitats més xeròfils disposen de menys eines i referències.

Una altra reflexió va ser la importància **d'avaluar els efectes de les actuacions sobre diferents grups d'organismes**, i no únicament sobre la flora. Es va recordar que una intervenció favorable per a una determinada espècie no beneficia necessàriament el conjunt de la biodiversitat. Com a exemple, es va compartir una experiència en què una aclarida forestal que no havia aconseguit recuperar les pastures va afavorir, en canvi, la presència de ratpenats, evidenciant la necessitat d'incorporar una mirada més àmplia en el seguiment dels resultats.

La viabilitat de la **gestió a llarg termini** també va ocupar un lloc central en el debat. Es va remarcar que restaurar un prat no garanteix la seva conservació sense un compromís de manteniment posterior, fet que exigeix implicar propietaris, pagesos i ramaders. En aquest sentit, es va reivindicar el paper de la **ramaderia extensiva** i altres activitats tradicionals com a eines de conservació, així com la necessitat de reconèixer els serveis ecosistèmics que proporcionen per garantir la viabilitat de les explotacions i la continuïtat de la gestió.

Una idea compartida

La conservació dels espais oberts requereix combinar coneixement científic, gestió activa i implicació dels agents del territori per garantir-ne el manteniment a llarg termini. El repte no és només recuperar prats, sinó conservar paisatges oberts a llarg termini.

👉 **Consulta els PowerPoints de les ponències d'aquest bloc**

BLOC 6: Gestió forestal multifuncional

Les intervencions del bloc van mostrar que la gestió forestal multifuncional és una eina essencial per compatibilitzar la conservació de la biodiversitat amb els aprofitaments forestals i les activitats socioeconòmiques del territori. Davant dels reptes del canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat i l'increment del risc d'incendis, una idea va travessar tota la sessió: no existeix una única manera de gestionar els boscos, sinó que cal adaptar les actuacions a cada territori.

Hi van intervenir Gerard Vila (Consorci d'Espais d'Interès Natural del Ripollès), Aleix Millet (Pioneers of Our Time), Albert Chornet (Selvans), Víctor Sazatornil (CTFC) i Eduard Pla (CREAF).

Conservar gestionant: el model forestal del Ripollès

Gerard Vila, director tècnic del Consorci d'Espais d'Interès Natural del Ripollès (CEINR), va obrir la sessió presentant un model de gestió pública que integra la conservació de la biodiversitat, la gestió de les forests municipals i el desenvolupament socioeconòmic del territori.

El CEINR es va crear l'any 2004 per donar resposta a les dificultats de coordinació entre les administracions responsables de la gestió forestal i dels espais naturals protegits del Ripollès. Actualment coordina la gestió d'unes 37.000 hectàrees, amb un equip multidisciplinari que combina la planificació forestal, el seguiment de la biodiversitat i el treball amb els agents locals. Aquest model permet abordar les decisions de gestió des d'una perspectiva territorial compartida, evitant que la conservació i els aprofitaments forestals es planifiquin de manera independent. Entre les actuacions desenvolupades destaquen el seguiment d'espècies amenaçades, com el trencalòs, l'aufrany o el gall fer, la recuperació de pastures, la millora de masses forestals i la regulació d'activitats recreatives. Durant el 2025, el Consorci va dur a terme 63 seguiments de fauna i flora i actuacions silvícoles i ambientals en 93,5 hectàrees.

Un dels exemples destacats va ser la recuperació de prats de dall i altres espais oberts del Ripollès, que va permetre posar en valor el paper de la ramaderia extensiva en el manteniment del paisatge. Vila va remarcar la necessitat d'implicar els ramaders i propietaris en les decisions de gestió, buscant beneficis compartits i evitant que les actuacions de conservació es percebin com una limitació a les activitats tradicionals. En aquesta línia, durant el 2025 el CEINR va destinar més de 13.000 euros a infraestructures de suport a la ramaderia extensiva.

L'experiència del Ripollès va evidenciar que la gestió forestal i la conservació de la biodiversitat no són objectius contraposats, sinó que poden reforçar-se quan es treballa amb equips multidisciplinaris i una planificació integrada. També va mostrar la importància de disposar d'estructures de governança estables, capaces de coordinar administracions, captar recursos i garantir la continuïtat de les actuacions.

De la regeneració del paisatge a la gestió adaptativa dels boscos

Crèdits climàtics per regenerar el paisatge: l'experiència de la Vall de la Muga

Aleix Millet, de la Fundació Pioners del Nostre Temps (The Pioneers), va presentar una estratègia de regeneració del paisatge a la conca de la Muga, basada en la col·laboració entre propietaris, administracions i entitats locals. La iniciativa combina acords de custòdia fluvial, gestió forestal conjunta i prevenció d'incendis, amb 17.180 hectàrees de planificació, un acord de custòdia fluvial de 22,5 quilòmetres i un pla de gestió forestal de 2.200 hectàrees.

Un dels instruments destacats són els crèdits climàtics, que mobilitzen finançament privat per millorar la captació de carboni, l'aigua i la biodiversitat. Entre el 2023 i el 2026 s'han executat 58 crèdits, amb una inversió de 256.000 euros. Malgrat les dificultats de verificació, finançament i manteniment, la ponència va remarcar que els crèdits climàtics són l'instrument, però l'objectiu és millorar la resiliència del paisatge.

CustForest: la triple resiliència per recuperar el mosaic agroforestal

Albert Chornet, de Selvans, va presentar el model de la triple resiliència del projecte CustForest, que combina la recuperació d'espais oberts (R1), la millora de masses forestals denses (R2) i la preservació de boscos madurs (R3). L'objectiu és generar paisatges agroforestals més diversos i resilients, amb actuacions demostratives en finques del Ripollès, la Garrotxa i l'Alt Empordà.

Les intervencions inclouen la recuperació de pastures, la reducció de la competència entre arbres i la conservació de rodals d'alt valor ecològic. Chornet va remarcar que el principal repte no és recuperar els espais oberts, sinó mantenir-los a llarg termini, garantint una ramaderia viable, el compromís dels propietaris i una execució adequada. L'experiència evidencia la necessitat de planificar a escala de paisatge i adaptar cada estratègia a les característiques ecològiques i socials del territori.

LIFE Uncinata: restaurar els boscos de pi negre amb silvicultura naturalística

Víctor Sazatornil, del CTFC, va presentar el projecte LIFE Uncinata, orientat a restaurar els boscos de pi negre (Pinus uncinata) sobre substrat calcari dels Pirineus, un hàbitat prioritari amenaçat pel canvi climàtic i altres pressions. El projecte aplica tècniques de silvicultura naturalística per afavorir estructures forestals més diverses i properes als boscos madurs, mitjançant la selecció d'arbres, l'obertura de clarianes i la conservació de fusta morta i microhàbitats.

Les actuacions s'acompanyen de seguiments científics de l'estructura forestal i la biodiversitat per avaluar-ne els resultats i desenvolupar models replicables. La ponència també va destacar les dificultats d'intervenir en boscos de muntanya, especialment pels elevats costos, els problemes d'accessibilitat i la necessitat d'arribar a acords amb propietaris i gestors del territori.

Què passa després de gestionar un bosc? La importància del seguiment a llarg termini

Eduard Pla, del CREAF, va presentar els resultats del seguiment de proves pilot de gestió forestal adaptativa desenvolupades en projectes com LIFE MEDACC i LIFE MIDMACC. Els estudis en alzinars de l'Albera i el Corredor i en boscos de pi roig a Montesquiu van mostrar que determinades intervencions poden millorar la resistència a la sequera i reduir el decaïment dels arbres.

Tanmateix, els seguiments també van evidenciar que els beneficis de la gestió no sempre es mantenen al llarg del temps. En algunes parcel·les, la vulnerabilitat al foc havia augmentat més d'una dècada després de les actuacions, mentre que altres tractaments mantenien resultats positius. La ponència va remarcar la necessitat d'establir parcel·les permanents i recuperar dades de projectes anteriors, ja que els processos ecològics evolucionen durant dècades, molt més enllà de la durada habitual dels projectes de conservació.

Una idea compartida

La gestió forestal multifuncional requereix superar les visions sectorials i entendre els boscos com a ecosistemes dinàmics, amb funcions ecològiques, productives i socials que s'han de gestionar de manera integrada. Cal planificar a escala de paisatge, incorporar la biodiversitat des del disseny de les actuacions, implicar els agents del territori i garantir el seguiment a llarg termini. El repte és avançar cap a una gestió capaç d'aprendre dels resultats i adaptar-se als canvis per conservar uns paisatges forestals més diversos, resilients i vius.

Debat: com integrar la biodiversitat en la gestió forestal?

El debat final va aprofundir en els principals reptes per avançar cap a una gestió forestal més integrada, especialment la necessitat de reforçar la col·laboració entre els professionals de la gestió forestal i els de la conservació de la biodiversitat. Es va remarcar que els **equips multidisciplinaris** han de participar des de les primeres fases dels projectes i que cal millorar la comunicació entre actors. L'experiència del CEINR va servir per reivindicar **models de governança capaços de coordinar administracions i definir responsabilitats**.

També es va plantejar com **adaptar la gestió forestal als efectes del canvi climàtic**, davant les dificultats de regeneració d'algunes espècies. Es va posar com a exemple la regressió del pi roig en determinades zones del Ripollès, que obre el debat sobre fins a quin punt cal prioritzar la conservació dels hàbitats actuals o facilitar-ne l'adaptació als escenaris futurs. També es va defensar la necessitat de **mantenir els espais oberts existents, en lloc de crear-ne de nous**, i de preservar els **boscos d'alt valor ecològic** mitjançant instruments de gestió i compensació que n'afavoreixin la lliure evolució.

La **viabilitat econòmica i social** de les actuacions va aparèixer com un repte transversal. Moltes intervencions forestals comporten costos elevats, especialment en zones de difícil accés, i la seva continuïtat depèn de la implicació dels propietaris, ramaders i altres agents locals. Per això, cal disposar de finançament estable i compatibilitzar la conservació amb les activitats econòmiques del territori. Les experiències van mostrar que la recuperació de pastures, la millora de les masses forestals i la preservació dels boscos madurs poden formar part d'una mateixa estratègia, adaptada a les característiques de cada espai.

Finalment, es va posar especial èmfasi en la necessitat de **garantir el seguiment de les actuacions forestals a llarg termini**. Tot i que durant les darreres dècades s'han desenvolupat nombrosos projectes de gestió, sovint no es disposa de dades suficients per saber si els resultats es mantenen un cop finalitzat el finançament.
En aquest sentit, es va plantejar l'oportunitat de **recuperar i tornar a mostrejar actuacions executades fa vint o vint-i-cinc anys,** per generar evidències més sòlides sobre l'efectivitat de les diferents estratègies. Aquest coneixement permetria identificar quins tractaments han funcionat, quins han perdut efectivitat i quins factors expliquen aquestes diferències.

Es va concloure que la gestió forestal no s'hauria d'entendre com una intervenció puntual, sinó com un procés adaptatiu, en què la planificació, l'execució i el seguiment permetin aprendre dels resultats i ajustar les decisions a l'evolució dels ecosistemes.

👉 **Consulta els PowerPoints de les ponències d'aquest bloc**

COMUNICACIONS CURTES

EEl congrés també va comptar amb un espai de **comunicacions curtes**, distribuïdes en **sis temàtiques**, on entitats ambientals, centres de recerca i altres organitzacions van compartir experiències, projectes i resultats vinculats a la conservació de la natura:

- **Voluntariat de llarga durada i ciència ciutadana**: es van presentar experiències de la Fundació Alive, l'Associació Hàbitats i el CREAF.
- **Custòdia del territori**: es van compartir iniciatives de la Fundació Catalunya la Pedrera, el CERM-UVic, l'Associació la Sínia i la Fundació Emys.
- **Seguiment de flora i fauna**: hi van participar el CREAC i el grup de recerca BiBio, l'Institut Català d'Ornitologia, el Grup Natura Freixe i el Centre BETA.
- **Educació ambiental i aprenentatge-servei (ApS) en espais naturals**: es van presentar experiències del Consorci del PN de la Serra de Collserola, del CEA Alt Ter, i de l'associació ADEFFA.
- **Patrimoni cultural i conservació**: hi van participar l'assoació Silene, el Parc Natural de s'Albufera des Grau, l'associació Justícia i Pau i l'IREHOM.
- **Impacte de la gestió d'hàbitats sobre espècies d'interès**: es van compartir projectes de l'Associació Aurora, la fundació Bianexus, L'Espigall i la cooperativa Reboll.

👉 **Consulta els PowerPoints de les comunicacions**

Com enfortim el tercer sector ambiental? Reptes i propostes de futur

Més enllà de les experiències de conservació i restauració presentades als sis blocs temàtics, el congrés també va dedicar **un espai a reflexionar sobre els reptes del tercer sector ambiental**. A través d'una dinàmica participativa es van compartir inquietuds, experiències i propostes per enfortir el paper de les entitats ambientals en la conservació de la natura a Catalunya. Les persones assistents van identificar reptes i possibles solucions en quatre grans àmbits: la governança i la coordinació entre entitats, el finançament privat, la incidència política i el finançament públic, i la implicació ciutadana i el voluntariat.

Pel que fa a la **governança i el treball en xarxa**, es va destacar la importància de preservar el paper de les petites entitats arrelades al territori, reforçar la coordinació entre organitzacions i impulsar fórmules de col·laboració que permetin compartir recursos i capacitats.

En relació amb el **finançament privat**, es va posar de manifest la necessitat de millorar la capacitat de captació de recursos, comunicar millor l'impacte dels projectes i establir criteris ètics per evitar possibles contradiccions o pràctiques de greenwashing en les col·laboracions amb empreses.

En l'àmbit de la **incidència política**, les persones participants van reivindicar un sector ambiental amb més capacitat de mobilització i resposta davant les amenaces al territori, capaç d'anar més enllà de les reunions institucionals i d'establir aliances amb altres sectors socials i econòmics, especialment amb la pagesia. També es va remarcar la importància de comunicar la urgència ambiental sense generar desmobilització i d'ampliar la base social del moviment ambiental.

Finalment, pel que fa a la **implicació ciutadana i el voluntariat**, es va identificar la necessitat de reforçar la planificació, l'acollida, la formació i l'acompanyament de les persones voluntàries, així com d'adaptar les propostes de participació als diferents perfils i motivacions de la ciutadania.

👉 **Consulta els resultats de la dinàmica participativa**

Debat final: El paper de les entitats en els impactes ambientals de Catalunya

La sessió va posar sobre la taula els principals reptes que afronten les entitats ambientals en la defensa del territori, a partir d'experiències concretes de mobilització ciutadana, incidència política i acció jurídica. La sessió es va iniciar amb una pregunta dirigida al públic: «**Estem fent tot el que podem per a la conservació de la natura?**», convidant a reflexionar sobre la implicació en la defensa de la natura, tant a escala individual com des de les entitats, i a plantejar-se si encara hi ha marge per fer més.

Per iniciar el debat, cinc entitats, **Naturalistes de Girona, GEPEC, SOS Costa Brava, DEPANA i SEO/BirdLife**, van compartir experiències d'èxit i casos en què no s'havien aconseguit els objectius de conservació. Entre els principals aprenentatges, es va destacar la importància de la mobilització ciutadana, les aliances entre entitats i la capacitat de **connectar emocionalment amb la població** per incidir en les decisions polítiques i defensar els espais naturals.

També es van abordar les pressions que pateixen les entitats ecologistes, especialment a través de les SLAPPs, accions judicials que busquen intimidar i desgastar les organitzacions. En aquest context, es va reivindicar la necessitat de disposar de **més recursos econòmics, equips tècnics professionalitzats i suport jurídic, així com de garantir la cura de les persones que treballen en la defensa ambiental**. Una de les propostes destacades va ser la creació d'un fons de defensa ambiental que permeti afrontar processos judicials i conflictes territorials. També es va reclamar l'actualització del marc normatiu català en matèria de biodiversitat i patrimoni natural.

Finalment, es va posar en valor la **custòdia del territori** com una eina més de defensa de la natura i es va insistir en la necessitat de fer pinya entre entitats per transformar les lluites locals en una força col·lectiva. La suma de petites accions arreu del territori, acompanyada d'una estratègia conjunta d'incidència, pot contribuir a generar canvis estructurals en les polítiques de conservació de la natura.